

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe jum. an . . . 12 "
Pe o lună . . . 2 "

Num. de Duminecă
Pe un an . . . 4 Cor.

Pe un an . . . 10 Cor.

Num. de zi pentru Ro-
mania și străinătate pe
an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA
Deák Ferenc-utca 20

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Manuscripte nu se în-
polază.

Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Colonizările.

În proporțiile cifrei exorbitante de un miliard și jumătate, proiectată pe firmamentul viitorului economic al țării, se pierde aproape nevăzută, ca atâtea alte sume al căror rost se năzarește abia, suma de 10 milioane ce se va cheltui pentru colonizări. Suma aceasta va forma numai rata cea dintâi pentru marea operă de colonizări pe care guvernul o va întreprinde în scop de a mai slăbi, din cât năpăstuit e, elementul românesc în țara asta. În total se va cheltui pentru acest scop suma de 100 milioane împărțită pe un period de zece ani.

Ni-se strânge inima grăunte, ne scâncește sufletul de amarul revoltei înăbușite, când în neputința brațelor noastre paralizate de cătușele sistemului de baionete, sulți și pușcării, trebuie să privim inerți risipa ce se face cu sutele de milioane tescuite din sărăcia poporului. În complexul sumelor înscrise în bugetul pe 1909 sporesc uimitor sumele puse în slujba maghiarizării. An de an vedem cum aparatul menit să sugrume viața națională a popoarelor din țară se mărește, câștigă noi atribute și se aplică pe un teren tot mai extins.

Desființarea noastră națională se urmărește sistematic pe toate terenurile. Azi guvernul nu mai cunoaște sfială în mărturisirea acestui scop. Cu cinismul unei conștiințe infernale își desvășește nefructuos de ochii veacului luminat scopurile meschine. Șovinismul delirant își descarcă orgia asupra noastră pe toate te-

renurile. Pe terenul politic nici cel din urmă slujbaş nu-și mai face scrupul din respectarea drepturilor noastre constituționale, pe terenul cultural legile de instrucție și ordinațiunile volnice ne-au luat posibilitatea de a ne îngriji de educația națională a poporului, pe terenul social și economic statul nu ne-a aruncat nici o fărâmătură în larma lui dărnice de care învrednicește mult demerdata rasă și clasele răsfățate în privilegii ci dimpotrivă ne-a mai luat și din puținul cât îl avem.

Privirea noastră se împarte uluită, neștiind care lovitură ascunde primejdia mai iminentă din grindina loviturilor ce cad tot mai des asupra noastră. În sufletul nostru își taie alvie o nepăsare isvorită din obișnuința cu loviturile și guvernul profitând de energia noastră slăbită devine tot mai temerar. Până unde s'a lăsat răpit guvernul în orgoliul său șovinist o să ne arate reforma electorală în perspectivă.

Asemenea firilor perverse ce se inspiră din fapte monstruoase, guvernul încântat de pilda guvernului prusian și atâțat în pornirile sale de presa aservită intereselor șovinite, intenționează să experimenteze cu mai multă efectivitate sistemul colonizărilor, în scopul slăbirii noastre economice. Voeste să plaseze o rețea de colonii ungurești prin ținuturile unde poporul nostru se află în mase mai compacte. Ne-am obișnuit să micșorăm însemnătatea coloniilor ungurești. Spre amăgirea noastră ne-am zugrăvit în culori blânde politica de colonizări, o dovadă mai mult de amorțeală ce ne cuprinde în fața

atâtor lovituri. Ne-am ales în privința asta cu câteva mângăeri: coloniști românizați, ciangăi de clasă care n'au putut să-și facă rostul în mijlocul poporului nostru muncitor și răbdător și altele, — socotind toată cheltuiala lor o risipă înzădar. Colonizările înseamnă ascund o primejdie incalculabilă în urmările ei dezastruoase pentru situația economică a poporului nostru.

Dacă guvernul n'a reușit în trecut după cum se aștepta, din noile lui experimentații ce le plănuiește apare că nu și-a pierdut nădejdea și e ușor de prevăzut că în viitor se vor face cu mai multă prevedere. Dar și din coloniile de până acum au ieșit sate înfloritoare ca Szapáryfalva, Gizellafalva și vre-o câteva altele în părțile ungurene și în Banat. Răsar ca din poveste sate cu uliți largi, supraedificate trainice, poștă, telegraf, comerț, industrie, reuniuni și societăți culturale, unde cu vre-o câțiva ani înainte era pustietate. Coloniștii capătă toate de-a gata, pământ, acarete, vite și bani, de toate câte are lipsă un țaran chiabur. Prin exproprierea pământului țaranul român din partea locului, care înainte cu sudoarea trudei sale storcea pământului luat în arândă pâinea sa amară, rămâne cu foaiagul pribegiei, iar țararii din satele vecine stăruiesc în sânguină veche nerăsplătită de vitejitatea împrejurărilor ce li le crează statul. Coloniile vor pătrunde din părțile ungurene încetul cu încetul sus pe valea Murășului, a Crșurilor, a Someșului resfirându-se peste întreg Ardealul ca tot atâtea râulete, ce vor scurma pământul românesc unind

FOIȚA ZIARULUI „TRIBUNA“.

Di Tăslăuanu — se contrazice! ? *)

Di secretar administrativ al Asociațiunii, criticând pe „Moise păcuraru“, piesa teatrală jărănească, jucată cu ocazia adunării generale a Aștrei la Șimleu, se încearcă a reduce valoarea ei — înainte de a o cunoaște pe deplin, servindu-se numai de memorie, care l-a înșelat de abinele, dupăcum însuși bănuiește.

Imprejurarea aceasta nu m'a surprins. Dimpotrivă am rămas uimit văzând, că di Tăslăuanu recunoaște unele calități nepretențioase mele piese, care „a plăcut atât de mult.“

Dar nu critica în sine, pe care nici nu voiesc s'o reduc la val area ei adevărată, mă face să vorbesc, ci unele chestii de actualitate și de mare importanță pentru noi, pe cari mi le a slevat această dare de seamă asupra „menționatei piese teatrale.“

Cea dintâi chestie este: *Cum avem să dezvoltăm dragostea pe teatru a publicului nostru?*

*) Autorul ne roagă să dăm loc acestei apărări a sale.

Di Tăslăuanu, dupăce arată servit de memorie, defectele piesei, continuă:

„Autorul ei poate avea însă o mângăiere: piesa a plăcut publicului, dacă gustul publicului nostru poate fi o mângăiere pentru autor, ce-și dă seama de adevărata valoare a unei piese teatrale.“

Nu valoarea piesei mă preocupă. Ea se va stabili la timpul său. Chestia de însemnătate este: *trebuie să placă publicului nostru piesa teatrală, care se joacă, ori nu?*

După recepta diui T. ar trebui să începem de-auna cu tragediile lui Shakespeare și cu operele lui Wagner — acestea fiind bucăți teatrale de o valoare absolută.

Ni-se pare însă, că di T., care spune că voiește să ridice poporul, cultivându-l naționalicește, nu și-a dat seama de felul cum se pot ajunge rezultate pe acest teren. Diui, după acest principiu, vrea să picteze pentru orbi și să facă muzică pentru surzi. Căci dacă odată e constatată, că publicul nostru n'are cultură teatrală — doară nu va trebui să jucăm piese chinezești. Fără a fi pedagog, trebuie să știi cum ai să înveți și să deprinzi pe cineva cu un lucru nou. Trebuie să cugești și să vorbești cum cugetă și vorbește el, ca să te priceapă! Iar dacă vrei să te asculte

cu plăcere n'o să-i vorbești de lucruri și într'o formă, care-i displace.

Criticul cel mai bun al unui product de artă și mai ales al unei piese de teatru, este publicul. E un critic relativ, poate fi incult chiar, și e aproape totdeauna nedrept în absolut. Pentru sine este însă drept și e corect.

Tocmai aici zace greutatea chestiei. Căci ori trăiești în societatea în care te găsești, și-ți înțelegi toate necesitățile, te dor durerile ei, te înveștești de binele ei și te însuflești de triumfurile ei, știind a te acomoda ei și a munci cât poți pentru ea, ori nu ții cont de nimic ce te inconjoară, și trăiești... în lună.

Publicul nostru trebuie crescut pentru teatru și va trebui să se desfășoare muncă intensivă în direcțiunea aceasta. Și celce vrea să lucreze pe acest teren, să nu vâreze după glorie ieftină, ci să-și dea bine sama, că mângăiere va afla numai în sufletul său, zicând cu Vlahuța:

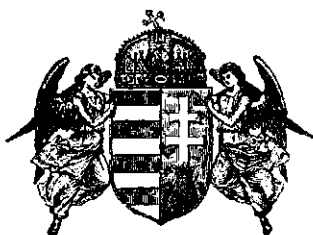
Sfântă muncă e aceea,
Ce răsplata'n ea-și găsește.

Di Tăslăuanu se contrazice, ori atunci nu și-a dat bine seama cum trebuie să se muncească pentru promovarea culturii naționale românești,

Neumann M.

Mare deposit de

haine pentru bărbați, băeți și fete.

furnizorul curții ces. reg. în Arad.

A apărut prețcurentul ilustrat al articlilor
recunoscuți de calitatea cea mai bună.

La dorință gratuit și scutit de taxă.

prin sute de alvii marea de unguri de pe pustă cu ochiurile de munte ale săcuilor sămănași pe prăvălișurile și văile Carpaților.

Satele de coloniști vor fi tot atâtea pepiniere șoviniste canale prin care se va scurge nămolul culturii ungurești răspândind miazme otrăvitoare prin ținuturile noastre.

Primejdia e cu mult mai mare decum se poate schița de un condeiu silit să munciască în fugă și vor înțelege-o ușor conducătorii poporului nostru. Trebuie să-i opunem o politică economică cuminte și stăruitoare. Băncilor, forurilor noastre naționale și advocaților noștri le revine în primul rând datoria să oblicească din vreme pământurile, moșiile străine mari și mici, cari pot ajunge la vânzare și punând la cale exlinse însoțiri între țărani fruntași din satele noastre, să acapareze pământul pe seama țărănilor români, să colonizeze țărani de prin Ardeal și Bihor, și de prin alte părți unde e puțin pământul și sărăcia mare. Prin arendări cinstite li-s'ar crea și lor o soartă fericită și întărirea noastră economică ar progresa cu pași mari.

Adunări de popor. *Afară de adunarea de popor convocată pe mâne (Duminecă) la Sîncel (lângă Blaj) dnii Rubin Patița și soții convoacă pe mâne o mare adunare de popor în Alba-Iulia. Adunarea se va ține în »Grădina popilor«. La ordinea de zi se află votul universal.*

Ce zic nemții din Ungaria despre discursul contelui Apponyi. Toată presa națională istă germană din Ungaria scrie cu amărăciune și indignare împotriva contelui Apponyi care la Berlin a proslăvit cu atâta cinism cultura și limba germană prigonită în Ungaria tot de el.

Iată ce spune »Deutsch-ungar. Volksfreund« din Timișoara reproducând discursul: Astfel a vorbit Apponyi la Berlin. Și ce se întâmplă acasă în Ungaria? Oare recomandă el și aici instrucția și învățarea limbei germane? Dacă da, atunci nu trebuie să stea mult la îndoială, n'are decât să o ajute în școlile noastre primare și secundare.

pe care teren îi revine tocmai Astei, al cărei secretar este, cel mai mare rol.

A doua chestie, care învoalvă a doua contradicție a dlui T., este: *E permis să criticăm păcatele noastre sociale, ori nu?*

Toată lumea cunoaște cele »Două culturi« ale dlui Tăslăuanu, pe cari le-a desaprobat și colegul său, dl secretar literar al Asociației, căci dl T. a depășit marginile unei critice obiective și a greșit forma, când s'a ridicat împotriva »domnilor«, căzând într'o prăpastie, în care, paremi-se, perzistă și acuma.

Eu sunt de părerea celor mulți, că da, păcatele domnilor noștri, cari sunt, din nefericire, destule, nu trebuiesc ascunse, ci mărturisite, categoric — dar în cadrele buneii cuvințe — căci altfel nu vom mai scăpa de primejdia amăgirii proprii și amăgirii opiniei publice românești. Și nu numai că avem dreptul a face acest lucru, ci el ni-se impune chiar ca o datorință culturală-națională tuturor celor chemați. Mai întâiu avem însă datorința să muncim cu stăruință și să îndreptăm cu exemplul și numai după aceea să facem teorie.

Critica dlui T. din »Două culturi« a fost desaprobată. Acuma vine un țaran, Radu Mocanu (personaj din »Moise Păcuraru«) și face puțină satiră la adresa »domnilor«, cântând:

Astăzi avem domni prea mulți,
Nu mai știi de cari s'ascuți,
Domni de al cari nu muncesc,
Fără numai să sfădesc —

și dnul Tăslăuanu — gelos poate că s'a mai găsit un țaran (și dânsul se dăcu-se fiu de țaran), care nu-i mulțumit cu domni — protestează, la

și dacă cultura și naționalitatea germană sunt atât de apreciate în Ungaria, după spusa lui, atunci pentruce ori ce mișcare a conștiinței germane — bunăoară dezideratul de a se introduce limba germană ca limbă oficială în comunele șvabești — pentruce e infierată ca pangermanism.

»S. D. Tagblatt« spune că Apponyi este tot mai omul care se silește să maghiarizeze pe germanii din Bănat și care în timp de doi ani a adus două legi împotriva culturii și limbei germane.

Neamțul nu-i un om care să poată fi amăgit cu vorbe măgulitoare. El vede totdeauna fondul lucrurilor. Pentru aceea pangermanismul (Das Alldeutschtum), adică ideea de a păstra caracterul național al tuturor germanilor de ori unde, va face progrese neconținute și va deveni în curând o putere în ciuda maghiarizatorului Apponyi.

»Kronstädter Zeitung« felicită pe Apponyi pentrucă din Saul s'a prefăcut în Paul și nădăjduiește că acasă ministrul își va conforma politica școlară declarațiilor sale din Berlin.

Ar fi un neghiob să facă asta dl Apponyi, câtă vreme și deputații sași susțin cu votul lor politica lui de maghiarizare!

Alegerea lui Bogdanovici întărită. O telegramă din Carlovăț anunță că la propunerea guvernului alegerea episcopului Bogdanovici a fost întărită de Maj. Sa. În ziua de 3 Octombrie congresul să va întruni pentru a se da citire rescriptului împărătesc după care să va face instalarea solemnă.

Nu felicităm pe sârbi pentru acest »succes« al lor.

Aniversara compromisului croato-ungar. Toată presa croată se ocupă de cea de-a 40 a aniversară a compromisului croato-ungar (24 Septembrie 1868). *Sibobran* organul sârbilor auto-ni m spune că compromisul s'a născut dintr'o minciună și trăiește din minciună.

Oprirea unei adunări slovacești. O adunare slovacească de popor convocată pe Duminecă 27. Sept. la Miava a fost oprită cu motivarea că ea ar putea fi prilejul unor »atajări naționaliste«.

rândul său susținând că »într'o bucată, în care vrei să accentuezi dragostea de cultură și alipirea față de reprezentanții acestei culturi, nu se admit înțepăturile la adresa d mnilor«.

E cam cludată logica asta. De aici ar urma, că »Luceafărul«, care a publicat cele »Două culturi«, n'are dragoste față de cultura românească.

Dl Tăslăuanu uită însă ce scrisese pe pagina precedentă. Iată ce scria: »Pentruca să prezinte pe scenă aceste principii (iubirea deapropelului și interesul obștesc), autorul are nevoie de un personaj, care să profeseze și să practice ideile contrare: ale egoismului, ale desinteresării față de tot ce nu contribuie la bunăstarea lui individuală«. Acest personaj e Radu Mocanu, care nu vrea să știe de școală și râde de sentimentele de jertfă ale lui Moise Păcuraru«.

Aș vrea acuma să știu de ce n'ar avea dreptul acest Radu să spună, că domni mai mult se sfădesc, decât muncesc?

Și aici e locul să-i arăt dlui T., că l'a servit rău memoria, căci nu Radu a triumfat, ci Moise, care fiind altruistul și idealistul, tipul românului bun, drept și iubitor, îl înduplecă pe Radu la toate: să-i dea simbrile mai mare, ca să-i poată da mai mult sorei sale și să contribuie cu sumă mai mare pentru susținerea școlii, îl face s'o înzestreze pe Safta și peste tot să fie mai altruist, căci zice Moise într'un loc despre Radu:

»Dar și dumnilui numai așa i-a fi bine, dacă a urmă sfaturile mele. Să mai lase din șgârce-nie și să trăiască și pentru alții! Să nu grămădească numai averi și să nu le ia nici un folos«.

Și aceasta o spune dupăce-l convertise, dupăce triumfase asupra lui Radu.

Recomandăm autorităților o motivare mai rezistentă: bunăoară că în ziua adunării s'ar putea întâmpla să nu fie vreme cu scare.

Un bun frate.

(*) Confratele nostru I. Procopiu, directorul ziarului »L'Indépendance Roumaine« și președinte al Sindicatului presei din București, luând parte la congresul presei ce s'a ținut în Berlin, a săvârșit un lucru pentru care presa noastră și toți luptătorii naționali îi vor rămâne pururea recunoscători. De-a a luat cuvântul și arătând roadele libertății presei, a documentat, cum în toate statele civilizate se respectă libertatea presei, afară de Ungaria, unde domnește un regim nu se poate mai detestabil.

A făcut și în mijlocul congresului presei un efect mare, când dl Procopiu a arătat câte condamnări a suferit presa și luptătorii noștri naționali în ullimii doi ani numai, de când la putere este coaliția. Totalul de 181 ani și peste 300.000 coroane amende și cheltuieli date în procese de presă și pentru »agitațiuni naționale«, au convins pe reprezentanții întregii prese europene, că în Ungaria nu se poate vorbi serios de libertate a presei, când vorba e despre naționalități.

Și încă confratele nostru a arătat numai pe scurt, rezumatul Calvarului nostru. Dacă ar fi descris și celelalte greutăți: cauția mare ce ni-se cere, șicanele poliției și ale administrației față de ziarele noastre, opreliștea ce este pentru a putea primi jurnalele din România, faptul că nu ni-s'a permis să facem o societate (sindicat) a ziariștilor noștri, — regimul polițienesc și de teroare sub care trăim ieșea și mai mult în relief.

Destul a fost însă și atâta pentruca de pe fața mult trâmbișetei »libertăți« din Ungaria să fie ruptă masca, odată și pentru totdeauna.

Cât despre presa maghiară, ori și cât îi displace faptul săvârșit de dl Procopiu, nu va mai putea să injure și să pretindă că

Iar ca să i dovedesc dlui T. că satira și critica lui Radu e răsturnată de Moise, citez iarăș un pasagiu (și se va convinge din nou, că nu l'a servit bine memoria). Moise zice într'un loc, ch'ar la sfârșit, adresându se publicului:

»...și nu uitați să veniți la nuntă, că am vrea să fim laolaltă și să ne petrecem și d'ei de-ai noștri și domni. Da de ne-om înțelege și-om fi cu toții într'un gând și o simțire. Avem noi păcate și unii și alții, dar de-om vrea le putem frânge gâtul ușor. Veniți, că ne a fâgăduit, că la nuntă vine și domnul părinte, un om să tot stai de vorbă cu dumnilui«.

Cum ziceam însă, nu voim să reducem critica dlui T. la adevărata ei valoare, căci este mprefluu.

De altcum vina dânsului e numai perzistența de-a găsi defecte izbitoare, cu ajutorul memoriei, care, poate cu voie, își abzice serviciile. Dar nu e mare nici vina aceasta, căci omu-i om și cum s'ar face, dacă dl T. s'ar renega!? Ea îi pot scuza cu desăvârșire această neînsemnată vină, peste care am trecut cât se poate de ușor.

Nu știu însă cum se impacă dânsul cu »înțepăturile la adresa domnilor« din »Două culturi« și cu apostrofarea lui Radu Mocanu, care a oțezat să spună, că domni se sfădesc numa, fără a lucra!?

Este asta o contradicție, o retractare indirectă!? Căci încă odată: Radu, atât în urma celelalte sale de țaran, cât și în urma rolului, cel are, este în dreptul său de-a critica pe domni, iar impresia, care-i rămâne publicului de această critică, combătută mai târziu este: să nu ne certăm,

»națiunea« a fost calomniată. Dl Procopiu n'a înșirat decât lucruri scoase din actele tribunalelor maghiare. Nu mai poate zice că stă în fața unor »intrigi dacoromane«.

De altfel confrății noștri din București continuă să dovedească Europei ce puțin europenizați sunt reprezentanții puterii statului ungar. Chiar în numărul (dela 11/24 c.) în care înregistrează atitudinea bărbătească și patriotică a dlui Procopiu, ziarul conservator »La Patrie«, de sub direcția d-lui Virgil Arion, publică un articol în care arată boboazele mai recente ale reprezentanților guvernului maghiar, vestejind energie purtarea poliștului dela Brașov față de dl ministru Carp și îndeosebi atitudinea insolentă a procurorului Tarr dela Târgul Murășului, care nu s'a sfiit să calomnieze chiar pe M. Sa Regele României.

Și nimic nu-i doare pe maghiari mai tare, decât demascarea isprăvilor lor în străinătate. Dovadă furia cu care s'au năpustit asupra lui Björnson și infamia recentă din »Pester Lloyd«, punând pe Alexici să scrie în numele Românilor, și să terfească pe ceice susțin cauza noastră.

Cu atât mai mare este însă recunoștința noastră față de ceice ne apără.

Iată de ce trimitem dlui Procopiu expresiunea celei mai calde iubiri frățești și sincere mulțumiri!

„Calvarul“ la Berlin.

Discursul dlui I. Procopiu.

Iată textul comunicațiunii făcute congresului internațional al presei dela Berlin în ședința de Marți prin dl Ioan Procopiu, deputat, președintele sindicatului ziariștilor din București și directorul »Independenței Române«.

Felicităm cu toată căldura pe dl Ioan Procopiu, simpaticul nostru confrate, și-i mulțumim pentru tactul desăvârșit și pentru ironia fină cu care a știut să aducă dreapta

să muncim și să fim una, domni și țărani, după cum ne spune Moise, reprezentantul principiilor bune și problemelor sulate în piesă.

Eu nu sunt teolog, dar respectez din cea mai adâncă convingere a mea adevărurile Sfetei Scripturi. Și am fost poate singurul, care am dorit să moartea, ci îndreptarea celui ce greșise în articolul „Două culturi“ și mi-am și exprimat credința în „Gazeta de Duminecă“, că dl T. își va fi tras învățătura convenită din polemia provocată de dânel și va mai lăsa din... ce trebuie să lase.

Mi-se pare însă, că m'am înșelat în credința mea...

Aș vrea să știu acuma ce părere are dl Tăslăanu: trebuie criticat domni, ori nu? Ori doară numai dânsul are dreptul să facă acest lucru?

Retracează dânsul ce-a afirmat în cele „Două culturi“, ori se contrazice?! *Tertium non datur.* Ori doară ne va dovedi tocmai, că e dată și o a treia posibilitate!?

Sibiu, 21 Septembrie n. 1908.

Dr. Dionisie Stoica.

noastră cauză înaintea celui mai înalt for al presei universale și suntem fericiți, că prin »Calvarul« nostru tradus în nemțește și utilizat de dl Procopiu, am putut să facem cauzei noastre acest serviciu.

Domnilor și scumpe confrăți!

Când în anul 1895, la congresul internațional al presei, la Bordeaux, eminentul nostru confrate, onorabilul d. W. Singer a definit ținta biroului central al asociațiilor presei, el spunea cu spirit cât și cu justeță, că este vorba de a-se înființa un fel de Cruce-roșie literară. Asistența morală a acestei asociațiuni este deci câștigată dinainte pentru răniții și încercații marelui lupte pe care ziariștii o dau fără încetare pentru libertate și progres.

Numai în temelia acestui titlu delegațiunea presei românești vă cere prin glasul meu, permisiunea de-a întreține onorabilul congres asupra unei chestiuni, care de sigur aparține misiunii de care vorbește distinsul nostru președinte.

Într'un răstimp de doi ani abea, după cum relese dintr'o statistică pe care o pun la dispozițiunea biroului, justiția ungurească a rostit o-sâr de ridicându-se la 124 de ani, șese luni și 27 de zile și de mai mult 80,000 de coroane amenzi. Intre persoanele astfel atinse din nenorocire, ziariștii țin un loc foarte mare. Sunt ziariști nemți, croaiți, sârbi și români.

Statistica asta arată situațiunea particular de dificilă creiată în Ungaria, de altcum un stat de libertate a gândirii ziarelor naționalităților nemaghiare din regatul ungar. Socot că nu înseamnă a turbura cordialitatea raporturilor, cari trebuie să existe între membrii presei, ci înseamnă a afirmă spiritul nostru de solidaritate, de a face urări în favoarea confrăților noștri, pe cari exercițiul misiunii lor, îi expune la asemenea încercări.

Nu propun nici o moțiune, ci în numele delegațiunii românești formulez dorința ca distinții noștri confrăți dela »Asociațiunea presei maghiare« să uzeze de autoritatea lor pentru a face să încete acest regim de excepțiune în Ungaria și n-i vom fi recunoscători, dacă congresul va considera demersul nostru cu bunăvoință.

Menirea ce v'ați dat, dlor, este o menire de pace și de concordie și întrunindu-vă fiecare în altă țară, sunteți apostolii activi ai acestei opere de solidaritate și de concordie între popoare, lucru despre care vorbește dăunăzi cancelarul împărăției germane, d. prinț de Bülow, în discursul său la congresul interparlamentar care a avut un răsunet atât de fericit în toată Europa.

Congresul presei va răspunde acestei înalte misiuni dându și sprijinul moral cauzei ziariștilor pe cari mi-am luat voia de a-i semnală simpaticei sale atențiuni.

În virtutea regulamentului congresului, discuțiunea acestui comunicat nu a putut avea loc imediat. Dl Victor Taunay, secretarul comitetului direcțiunii biroului central, a declarat în ședința publică că propozițiile și moțiunile ce a primit vor fi discutate la congresul viitor. Acesta se va întruni probabil la Londra.

Observăm la urmă că ziarul șovinismului unguresc prin excelență, »Bud. Hirl.«, re-

producând după noi știrea despre comunicarea dlui I. Procopiu, spune că ziarele românești nu spun care a fost răspunsul delegațiilor unguri la cuvintele dlui Procopiu. Ele n'au fost și n'au putut să fie nici într'un fel, căci la un discurs rostit cu atâta măsură și întemeiat pe date atât de pozitive singurul răspuns potrivit a fost și acel ales de delegații unguri: tăcerea vinovăției și a rușinii arzătoare!

Mai aflăm din Berlin că ziariștii români veniți pentru a lua parte la congresul presei au adresat MM. LL. Regelui și Reginei României o telegramă de omaj.

M. Sa Regele a răspuns printr'o telegramă de mulțămire dlui I. Procopiu președintele sindicatului ziariștilor din București.

Românii la conferința interparlamentară.

Iată încă unele amănunte asupra rolului ce românii au avut la conferința interparlamentară din Berlin.

La congresul interparlamentar din Berlin au luat parte 17 români din regat. Anul acesta ca și în anul trecut, s'a ales tot dl Disescu ca președinte al comitetului român.

Comitetul a fost astfel ales: dl Disescu președinte; dl Alecu Constantinescu, senator, membru; și dl Scarlat Lahovari, secretar.

În urma acestei alegeri a avut loc un splendid banchet în onoarea dlui Disescu la care au luat parte toți românii aflați la Berlin. Inițiatorul banchetului a fost deputatul Titu Frumușeanu, dela Târgul-Jiu. Au luat parte: Dna și dl Titu Frumușeanu deputat, Alexandru Constantinescu, vice-președinte al senatului, general Pilat, dna și dl Ștefan Popp, deputat în camera ungară, C. Disescu, cu dra I. Tanoviceanu, prof. univ., dna și dl V. Cancicov fost deputat, N. Procopiu deputat, Șerban deputat în camera ungară, C. Brediceanu, deputat în camera ungară, Danielescu senator, C. Fotin, fost senator cu dra Irina Fotin, Căpităneanu fost secretar general, V. Filoi deputat, Gollav fost senator cu dra, Gregoriad fost deputat cu dna, Dr. Edwin Baroni deputat cu dra, Iorgandopol fost deputat, Bistrițeanu deputat, Negrescu student în drept în Berlin, Titi T. Constantinescu student în drept, S Benghe student în științele comerciale și Zoldișteanu ziarist (rumun?)

Au toastat pentru dnul Disescu dnii Titu Frumușeanu, Căpităneanu, Procopiu, Constantinescu, Pilat, etc.

Iată textul moțiunii propuse de dl C. Disescu la Congresul interparlamentar din Berlin, moțiune adoptată de congres:

»Considerând că funcționarea eficace a oricărui jurisdicțiuni internaționale depinde de stabilirea principiilor dreptului internațional, de obște recunoscute, conferința își exprimă dorința că M. Sa Țarul Rusiei, luând inițiativa a convocă o nouă conferință la Haga, să facă să se însereze în programul acestei conferințe studiul chestiunilor de drept internațional cari ar putea fi regulate prin convocă i noi, așa cum s'a făcut la ultima conferință, pentru anumite chestiuni relative la dreptul de războiu pe mare și pe uscat, și preparându-se lucrările noiei conferințe să se ia în seamă propunerile făcute de Institutul de drept internațional în această privință.

Precum să știe conferința interparlamentară a adoptat moțiunea.

Mașini de cusut, biciclete, motoare, mașini de scris, mașini agricole și gramofone, la

FALK IMRE

se pot procura cu plătere în rate

Mare atelier mechanic de reparaturi.

Montare de sonerii electrice și reparare. Atelier de reparat mașini de scris și decusut, biciclete și motoară.

Cu stimă: **A n d r e i F a l k, K o l o z s v á r, și'n str. Deák Ferencz nr. 30.**

Situația politică.

Leșirea sârbilor radicali din partidul naționalităților. — O convorbire cu dl Vasile Goldiș. — Declarațiile dlui I. Russu Șirianu. — Principiile fundamentale ale proiectului Andrassy.

Leșirea sârbilor radicali din partidul naționalităților.

Toate ziarele lansează știrea, că deputații D. Musitzky, I. Manoilovici și J. Mrksici, membri ai partidului radical sârbesc, cari azi încă fac parte și din partidul naționalităților, vor părăsi acest partid.

Știrea se confirmă în convorbirea de mai jos cu dl Visilie Goldiș.

O convorbire cu dl Vasile Goldiș.

În fața situației create de întâmplările zilelor din urmă, un redactor al ziarului nostru s'a adresat dlui Vasile Goldiș pentru a-i cere informații asupra situației politice.

La întrebarea noastră, dacă proiectul de reformă electorală al ministrului Andrassy va ajunge lege, dl Goldiș a răspuns:

— Aceasta încă nu-i sigur, de oarece clubul nostru are informația, dată astă-vară și de „Tribuna“, că proiectul dlui Andrassy nu are încă sancțiunea prealabilă a coroanei. Situația de atunci nu s'a schimbat.

Amintindu-i despre știrea anticoaliției adusă de toate ziarele ungurești, după cari partidul național va intra într-o coaliție compusă din partidele opozante ungurești, inclusiv cel socialist, dl Goldiș ne-a răspuns, că știrea asta e neexactă. Chiar »Népszava«, organul de căpetenie al partidului socialist unguresc, desminte știrea în numărul său de azi. Afacerea se află până acuma încă tot în faza aceia (caracterizată de noi deunăzi într'un articol intitulat: »Lupta pentru votul universal« — N. R) că toate partidele opozante vor lupta împotriva proiectului ministrului, însă fiecare în mod independent de celelalte partide.

Cu privire la votul plural dl Goldiș a spus:

— Noi vom lupta cu toată energia împotriva lui. Dl ministru de interne, dl Andrassy a declarat că primul ministru al Angliei, cancelarul dl Asquith, s'ar fi declarat pentru votul plural. Să poate că dl Asquith l-a aprobat pe domnul Andrassy dar de sigur numai dintr'o condescendență deoarece să știe că tocmai dl Asquith este cel mai fervent aderent al adevăratului vot universal, formându-l în cuvintele: un om — un vot.

Noi vom porni o luptă energică împotriva reformei guvernului, dacă în general el va dobândi sancțiunea M. Sale. Va fi o luptă mare și înverșunată și nu va înceta nici înainte nici după deschiderea camerei. Seria adunărilor de popor urmează și acuma înainte. Slovaci încă țin mâne vre-o 15 adunări de popor. După publicarea proiectului dlui Andrassy va începe însă adevărata luptă, la care vom chema poporul prin număroase adunări.

Cu privire la știrea că partidul radical sârbesc va fi invitat să iasă din partidul național, d-sa a spus:

— Știrea este adevărată. Atitudinea politică a partidului radical sârbesc este menită să arunce o umbră asupra clubului nostru, care a luptat în mod sincer pentru programul său. Radicalii sârbi n'au luat parte la campania noastră de adunări de popor ținute de noi astă-vară în fața ale-

gătorilor. Ei n'au ținut nici dări de seamă și nici nu au luat parte de doi ani de zile la conferințele clubului național. Să pare că ei se apropie tot mai tare de guvern și mai ales de partidul kossuthist. În fața acestei situații clubul va chibzui, dacă nu este mai potrivit să-i invite ca să părăsească partidul și va lua probabil o hotărâre în acest sens.

Declarațiile d-lui Ioan Russu Șirianu.

Redactorul nostru dl Ioan Russu Șirianu care actualmente petrece în București pentru căutarea sănătății sale a fost interviewat de un redactor al ziarului francez din București »La Patrie« și i-a spus între altele următoarele:

»Situația școalelor noastre e mai gravă decât oricând. Este probabil că anul viitor la congresul național bisericesc din Sibiu se va chibzui și hotărâți dacă este practic și util de-a susține școalele. Este în general temere că peste câțiva ani din cele 3000 de școale primare ale noastre, cel puțin a treia parte va fi închisă.

Lupta pentru votul universal va fi dintre luptele cele mai mari ea s'au văzut la noi vre-odată. Țăranii noștri din cele mai multe comitate au fost pregătiți pentru luptă prin sute de adunări în cari li-s'a vorbit de votul universal.

Despre alegerea de patriarh sârbesc dl Russu a spus, că ea poate avea ca urmare denunțarea alianței naționalităților făcută în anul 1905 la Budapesta. Un rău și mai mare e, că noul patriarh va sfinți pe preoții ortodoxi unguri pentru parohiile din Senteș, Mișcolț etc. unde avem credincioși maghiarizați.

Principiile fundamentale ale proiectului Andrassy.

Ziarul »Budapesti Napló« afirmă că a isbutit să afle principiile fundamentale ale proiectului de reformă electorală al contelui Andrassy. Iată cari sunt acestea:

Pluralitatea votului.

Tot cetățeanul de 24 de ani împliniți cu știință de carte care nu este pus sub acuză sau condamnat are un vot.

Două voturi va avea oricare cetățean care a absolvit patru clase primare și plătește cel puțin 10 cor. impozite directe către stat.

Trei voturi va avea cine a isprăvit o școală secundară și plătește cel puțin 100 cor. dare directă către stat.

Votul va fi secret la orașe și pe fața la sate.

Numărul circumscripțiilor electorale va crește cu 40. Din acest spor jumătate va fi al capitalei. Un mare număr de circumscripții mărunte se va contopi și va fi împărțit din nou. Proiectul referitor la împărțire va fi prezentat camerei mai târziu.

Un nou proiect va cuprinde noua împărțire a municipiilor și comitatelor.

Mișcarea culturală.

Prelegeri populare. Despărțământul VII, Hașeg, al »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român«, va ține în luna Octombrie prelegeri populare cu skiopticonul în următoarele comune:

1. Uricani, în 4 Octombrie a. c. la 10 ore a. m. în școala gr.cat.

2. Merișor, în 11 Octombrie a. c. la 10 ore a. m. în biserica gr.-cat.

3. Sălașul de sus, în 18 Octombrie a. c. la 10 ore a. m. în biserica gr.-or.

4. Livadia de câmp, în 25 Oct. a. c. la 10 ore a. m. în biserica gr.-cat.

Hașeg, la 11 Septembrie 1908. Dr. G. Suci, directorul desp. Victor Pop, secretarul despărțământului.

Dl Iorga și noi.

O agitație continuă, o învălmășală și lipsă de unitate stăpânește azi viața noastră publică.

Îndoiala în succesele politicii noastre naționale, chemată la lumină de nepuțința bătrânească a unora, din șovăiala lașe și păcătoasă a altora, — se pare, că crește.

Colțuri de stâncă răsar pe apa liniștită de altă dată, care avea să ducă corabia mântuirii noastre, o mândră corabie, de o înfățișare feciorească împodobită cu alba floare a primăverii, care pe unii îndeamnă s'o ia cu asalt, pe alții să-i încetineze, „modereze“ mersul.

Nu numai atât. În încăperea ei nu se mai simt acasă nici pacea, nici înțelegerea înțeleaptă, nici buna chibzuire; ici un șopot de nemulțumire, colo o ambiție ce strigă, dincolo un zimbet vanitos; pretutindeni lipsă de orientare...

Aceasta e icoana vieții noastre publice de când nu mai știm pe cine să ascultăm dintre acei, cari cu toții să cred îndrumătorii firești ai neamului...

Nu eră așa acum 2—3 ani când, mari și mici ne credeam în judecata unui singur „om“, ne smeriam înaintea superiorității lui recunoscându-l de singură călăuză.

Împrejurările nu sunt altele: când tot mai multe simptome avem de apariția unor oameni, tineri încă, cu apucături meschine, — chiar se simte mai mult lipsa unui judecător.

Acest judecător eră dl Iorga; dar oameni, cari au avut credința, că fără judecător vor plăti mai mult, au căutat să-l înlăture, să facă să se creadă, că „spusele d-lui Iorga pe unde umbliă ei nu mai sunt luate în serios“.

Ceeace predică dl Iorga acum trei ani, predică și acum. Înțelegând rostul unei oblăduiri străine, unor forme de guvernare cari nu pot fi prielnice dezvoltării noastre etnice, ni-a sfătuit să nu ne preocupăm „succesele“ din parlament, căci acele nu vor fi, ei să căutăm mai mult spre organizarea temeinică și luminarea poporului prin adunări și conferințe.

Timpul dovedește, că nu acei ce țineau să micșoreze persoana politică a dlui Iorga pentru aceste credințe ci dl Iorga avea dreptate.

»Statul servește totdeauna celui, ce-l conduce și-l întemeiază“ zice d sa.

Ar fi deci o amăgire a crede, că guvernul unguresc așa cum e alcătuit azi ar fi aplicat a se îngriji și de soarta noastră, ori cât am învoca pe frumoasa Zeiță a dreptății... „Dreptatea e aceia pe care și-o faci“. „Nemulțumirea pentru a avea vre-o mângâiere să și-o răzbiți singur“.

Ceeace urmărește dl Iorga prin politica sa în România e: a strânge într'o tabără pe toți cari au la inimă interesul poporului alcătuitor de țară și-i vreau binele, — pentru a se ști apoi cine sunt dușmanii și cari li-s mijloacele. Când se va ajunge la atât prin politica noastră, când se vor închea rândurile și, când, în aceste rânduri dela vladică până la opincă, dela cel de sus până la cel mai de jos se va ști „Încătrău“ și „pentru ce“ atunci visul nostru nu va rămânea un vis alintător în orele de noapte.

A spus-o de atâtea ori dl Iorga, că poporul rom. e cel mai blând, cel mai iertător popor... care se impune și desnaționalizează prin însușirile sale simpatice, prin firea sa comunicativă deci el, poporul cel supus n'a făcut nici odată politică agresivă. Bucovina la anexarea ei către Austria, 1775, era locuită aproape numai de români, deși locuitorii pe vremuri ai ei — precum se pomeneste prin sec. XII, XIII și reiese din nomenclatura satelor — erau ruși.

În Ardeal și părțile ungurene români și-au scurs vieța lor în aceeași credință și în aceleași

datini. Tot ce era străin de el nici odată n'a prins, cu toată silința stăpânilor pe mijloace; s'a păstrat cu o uimitoare tenacitate iubirea pentru viața din marginea pădurilor ori largul pârului, cu înțelegerea pentru tot ce are natura mai mare, pentru cântecul paserilor și zorii dimineții, care-i urnește turma și i mână boulenii eminați, cu truda și sudoarea unei munci care de multe ori nu-i se răsplătește; o viață a cărei durere e cuprinsă toată în glasul de jale al doinei. Aceasta e viața sufletească a poporului rom. rămasă aceiași de-a lungul veacurilor; ea nu se schimbă în împrejurări normale.

Se aduc însă legi cari lovesc chiar această viață intimă a lui; se înmulțesc cărtorarii și acei cari prin amestecul silit de nevoile vieții pierd legăturile cu neamul lor, se desnaționalizează. Când sunt atâți tineri cari urmând 2-3 ani în Peșta nu știu unde e soc. „Petru Maior“, când li s'a putea arăta, cetitorule, căci nu s'ascund, atâți între ei cari n'au avut vre-odată în mână o carte românească (cei mai mulți din părțile ungarene), când n'avem la baza naționalismului nostru o cultură națională să nu căutăm sau să primim vre o soluție, care ne-ar mântui de această rușine și pericol?

Di Iorga ne a dat soluția: să nu facem o politică „negativă“ de protestare față de guvernele ungarești, ci o politică „pozitivă“, de organizare, de presiune asupra celor tângiți, de „izolare totală“. Numai izolați fiind putem și să suntem și putem rămâne neinfluențați. Un Arahah indie, ce n'are altă credință decât a Nirvanei, a neexistenței, a neantului, deci nici cea a vre-unui zău, s'ar pomeni pe negândite făcându-și cruce, de-ar fi să stea mai lungă vreme într-o biserică de creștini. Pentru un suflet e păgubitor orice amestec. O cetăție ridicată din cultură trebuie să fie inima oricărui român pentru a putea rezista oricărei ispite sau influențe dezastruoase.

Ni-s'a dat de exemplu creștinii Imperiului roman, cari nu s'au resculat, n'au protestat, ci în marginile legii s'au sustras dela anumite îndatoriri și servicii, ocoleau școala precum și biserica statului, pentru a zjunge învingători. Deasemenea norvegienii și-au câștigat neatârarea fără focul vre-unei singure puști, fără manifestații de stradă, ci prin boicot, prin încunjurarea celor, cari reprezentau și cărora le zimbea binevoitor statul, prin o viață sufletească izolată.

„Orice popor trebuie să trăiască de sine și pentru sine“.

Aceste sunt, în mare, normele politice cu privire la noi, ale dlui Iorga cari rezultă din câteva conferințe cu caracter istorico-politic dela Vălenii-de-Munte și din alte scrieri ale d-sale.

Cu toate acestea s'a zis, — de cătră un critic, care în multe privinți ne mai având ce pierde s'a întovărășit cu un „om de omenie“, — că „d-nul Iorga n'are înțelegerea convenită pentru prezent“.

A tulbură cu astfel de frivolități solemnitatea, când un popor se înțelege atât de bine cu stăpânii săi, în grea cumpănă, când cauza impune mai multă stăpânire de sine și cucernicie, când nădejdele-s multe și încrederea mare, când se sărbătorește izbănda acelorăși idei în straturi dușmănite până aci, — înseamnă a fi, mai mult decât oricare altul, vinovat de păcatul „neînțelegerii prezentului“.

P. Iazmin.

Dela frați.

Patriarhul grecesc prigonește iarăși pe aromâni. Pe când cercurile oficiale românești dau ca fapt împlinit împăcarea cu Grecia, din Constantinopol se anunță că Patriarhul ecumenic e pe cale să elaboreze noi măsuri destinate a combate în mod energic toate aspirațiunile naționale ale aromânilor în Macedonia.

Patriarhatul pare hotărât să desfășoare o acțiune cât mai energică spre a împiedeca pe România să obție școli și preoți naționali în Turcia.

Afară de asta, Patriarhatul are intențiunea să combată cu energie propaganda care

tinde să procure adesiuni exarhatului bulgar, cu atât mai mult cu cât patriarhatul a fost informat că populațiunea din mai multe provincii a început a se arăta puțin supusă ordinilor mitropoliților, arătându-se chiar foarte nemulțumit contra acestora din urmă.

Din România.

Prințul Bülow despre România. Cu ocaziunea recepțiunii date participanților la congresul ziaristilor în biroul Cancelarului Imperiului German, prințul Bülow a arătat deosebita plăcere ce are văzind pe reprezentanții presei române și că și reamintește cu bucurie șederea sa la București. Prințul s'a interesat apoi de sănătatea Regelui Carol, exprimând călduroasa sa dorință ca luminatul Suveran să se însănătoșeze și să trăiască mulți ani pentru fericirea României.

Prințul Ferdinand la manevre. Joi la orele 2 p. m. a sosit în localitate cu automobilul, venind de pe câmpul de manevre, A. S. R. principele Ferdinand și a descins la hotelul Reynor.

Măine dimineață A. S. pleacă la Marfatlar, de unde se va îndrepta spre Biulbiul, spre a participa la luptele finale de divizie contra divizie.

După amiază va avea loc defilarea trupelor.

Delegații la congresul de geologie. D-nii Em Porumbaru, fost ministru, și G. Lahovari, secretar general al societății geografice române, cari au luat parte la congresul internațional de geografie din Haga, ca delegați ai României s'au reîntors în Capitală.

Internatul fiilor de învățători la Ploiești. Cu începere dela 1 Septembrie a. c. a început să funcționeze în orașul Ploiești, internatul fiilor de învățători, preoți și săteni, care a fost întemeiat de societatea corpului didactic primar din județul Prahova.

Consiliu de miniștri. Alaltăieri după amiază s'a ținut la ministerul de interne, un consiliu de miniștri sub președinția d-lui Dimitrie Sturdza.

Au luat parte toți miniștrii, afară de dl general Averescu care se află la manevrele din Dobrogea și I. Brătianu care se află în concediu.

Plecarea excursioniștilor turci. Joi la orele 4 jum. a plecat din Capitală, grupul de excursioniști juni-turci, cari au vizitat țara noastră. Ei și-au întrerupt călătoria pentru a se întoarce mai curând la Constantinopol, deoarece astăzi încep sărbătorile Ramazanului.

O parte din excursioniști a plecat la Viena.

Pedagogia la școlile normale. Ministerul instrucției a înaintat directorilor școlilor normale o circulară, cu mai multe întrebări pentru a primi răspunsuri în baza cărora să se cunoască starea învățământului pedagogic și practica didactică în școlile normale.

Iată întrebările:

1. Ce pedagogie (herbertiană, etc.) se predă în școala d-voastră?
2. Ce cărți de pedagogie se întrebuintează.
3. Să se înainteze o listă a lecțiilor predate anul trecut.
4. Ce experiențe s'au făcut în cei din urmă 5 ani?
5. Ce probleme vă preocupă în prezent?
6. Cum stă biblioteca școlară? Din câte volume se compune? Cari sunt de pedagogie?
7. Sunt lipsuri în zestrea materialului de întuiție și de experiență didactică.
8. Ce cursuri științifice se predau?
9. Se dictează vre-un curs? Și în acest caz să se înainteze caetele.
10. Ce măsuri credeți că ar trebui să se ia pentru îndreptarea studiului pedagogiei în cazul când actualul sistem nu îl găsiți bun.

Răspunsurile se primesc până la 13 Octomvrie.

Din străinătate.

Bulgaria nu răspunde Porței. O notă de protestare a Turciei a fost remisă guvernului bulgar reclamând imediata predare a liniei ferate orientale ocupată de Bulgaria.

Reprezentantul companiei căilor ferate orientale a protestat astăzi pentru a doua oară contra ocupațiunii căii ferate, dar n'a primit până acum satisfacțiune dela guvernul bulgar.

Programul tinerilor turci. Programul oficial al tinerilor turci, a apărut alaltăieri. Punctele principale sunt următoarele: Răspunderea miniștrilor, o treime a senatului va fi numită de Sultan, iar două treimi se vor alege; dreptul de vot pentru toți otomanii în vârstă de 20 de ani; dreptul de intrunire; serviciul militar obligator pentru toți; reorganizarea armatei și marinei; micșorarea duratei serviciului militar, reforma contribuțiilor; o lege a muncitorilor; supunerea tuturor școlilor sub controlul statului și obligativitatea învățământului limbei turcești în școlile elementare; ridicarea agriculturii; reforma legii electorale conform programului tinerilor turci.

Asupra conflictului bulgaro-turc. În interviuri acordate ziaristilor, marele vizir și ministrul de interne au exprimat speranța că incidentul Gueshow va fi tranșat peste puține zile. Ziarele turcești spun că agentul britanic la Sofia a primit ordin să lucreze la aplanarea incidentului.

Mai multe ziare cred că întrevăderea dintre împăratul Francisc Iosif și principele Ferdinand va facilita aplanarea conflictului.

Primul manifest electoral. Dăunazi a fost afișat primul manifest electoral. Acest manifest e al candidatului Mehmed Kiamil și conține 24 de puncte. Iată pe cele mai însemnate:

Nici un impozit nou; dreptul de vot pentru toți cetățenii imperiului; dreptul de construcțiune liber. Fixarea salariilor miniștrilor la maximum 4000 piastri a deputațiilor la 60 piastri pe zi; înființarea unei comisii de funcționari cari să înlăture nepotismul; o altă comisiune cu acelaș scop pentru regulamente, neobligativitatea serviciului militar pentru toți, dar primirea oricui ca voluntar.

Manifestul mai cere o reprezentare proporțională în parlament a națiunilor; limba oficială a discuțiilor în parlament să fie cea turcă; cu toate acestea să fie permis deputaților a vorbi în limba lor maternă. Reforma justiției prin introducerea codurilor europene; judecarea delictelor de presă și a reclamațiunilor funcționarilor, de cătră tribunalele ordinare. Instituirea unei găzdi naționale în Constantinopol, al cărei rol ar fi păzirea constituției.

Manifestul se încheie astfel:

„Alegători, dacă voiți să fiți reprezentați în parlament în scopul instituirii legilor europene, care nu se va mulțami să spue amin, ci să se străduiască a obține mersul înainte, votați pentru mine.“

Șahul refuză să acorde constituția. În urma notel anglo-ruse unele cercuri presupun că șahul va acorda Persiei constituție. O ultimă știre însă, asigură că șahul nu va da constituție Persiei, dacă nu se schimbă situația provinciei Ozerbaidan.

Femeile sub noul regim turcesc. Principele Sabah Eddin a dat o serbare în satul Bebek de pe malul Bosforului, la care au luat parte și număroase femei. Principele a ținut cu acest prilej o cuvântare în care a spus că incurând vor câștiga și femeile libertatea, fiindcă libertatea nu împiedecă credința mohamedană.

Cuvintele acestea au fost primite cu urale furtunoase, femeile au aruncat la tribună fiori număroase.

NOUTĂȚI.

ARAD, 26 Septembrie n. 1908.

— **Amintirea episcopului Popea la Academia Română.** Academia română și-a reînceput activitatea Vineri. Prima ședință privată a fost prezidată de d-nul Gr. Tocilescu, care a rostit un discurs de deschidere, aducând tribut de pioase omagii memoriei celor doi academicieni morți în anul acesta: regretatul episcop dela Caransebeș fericitul Nicolae Popea fost membru activ în secțiunea istorică și Ștefan Dem. Greceanu, fost membru de onoare al Academiei.

S'a dat apoi citire unei adrese de recunoștință trimisă de cancelaria episcopiei dela Caransebeș pentru participarea Academiei la funerariile defunctului arhieru și unei scrisori a dlui Paul Greceanu fiul defunctului academician, care în numele familiei mulțumește savantei societăți pentru acelaș motiv.

— **P. C. Sa arhimandritul Filaret Mustă,** vicarul episcopesc al diecezei Caransebeșului, după cum se comunică din Budapesta, a fost primit luni în audiență de ministrul-prezident Wekerle, iar Marți de M. Sa Monarhu, căruia i-a mulțumit pentru distincția de acum doi ani.

— **Cununie.** d-șara Otilia Leményi și d-nul Alimpu Bacofiu teolog absolut ne anunță cununia lor, care se va celebra în 4 Octombrie st. n. a. c., la 4 ore p. m. în biserica gr. cat. din Husămăciș.

— **România la congresul internațional de geografie.** După cum am anunțat, dl Em. Porumbaru, fost ministru, delegat din partea guvernului român a-l reprezenta la congresul internațional de geografie din Geneva, s'a întors în București.

Dlul Porumbaru, i-s'a făcut o foarte călduroasă primire din partea comitetului de organizare și a congresiștilor, arătând cel mai viu interes pentru țara noastră, din nenorocire prea puțin cunoscută în străinătate. Pentru a face ca străinătatea să aibă cunoștințe mai precise asupra țării noastre, dl Porumbaru a fost însărcinat de M. Sa Regele să distribuie membrilor congresului lucrarea scrisă de dl I. Lahovary în 1906 în franțuzește și intitulată „La Roumanie“. Membrii congresului au luat toate cele 200 de exemplare pe care dl Porumbaru le adusese, așa că a fost nevoit să ceară telegrafic să-i se trimită încă 20 de bucăți.

Congresiștii au fost foarte satisfăcuți de a găsi în această lucrare principalele date asupra României.

— **Alt proces al »Gazetei«.** Nici n'a trecut bine o săptămână — scrie »Gazeta« — de când s'a pertractat ultimul nostru proces de presă, și iar' stăm în fața unui nou proces. Alături s'a înmănat redactorului nostru responsabil actul de acuzațiune lansat de procurorul din Târgu-Mureșului pentru reproducerea unui alt articol al poetului Björnson apărut în Nrul 39 din 19 Februarie (3 Martie) a. c. sub titlul »Un nou articol al lui Björnson«. În contra actului de acuzare redactorul nostru va înainta în timpul prescripției de lege excepțiunile sale la senatul de acuză dela tribunalul din Târgu-Mureșului.

— **Principesa Elena Cuza.** Principesa Elena Cuza, văduva primului domnitor al României, își sfârșește bătrânețea la Piatra-N.

Retrasă în vila ei albă și cochetă, de sub poalele muntelui Cozla, lângă parcul orașului, bătrâna domniță nu iese niciodată și nu primește pe nimeni. Singura ei distracție sunt lungile lecturi și dama ei de companie nu are altă ocupație decât aceea de a o ține în curent cu noutățile literare și științifice.

Voise într-o vreme domnița să părăsească țara și să se fixeze în străinătate, la Geneva, în El-

veția. Hotărrea părea definitivă și în acest scop, a vândut prima vilă, pe care și-o construise în Piatra-N. Dragostea de țară a fost însă mai puternică decât își închipuia dansa și după câteva timp, s'a reîntors în patrie, stabilindu-se tot în liniștitul oraș, pe care-l părăsise într'un moment de desnădejde.

E ultima dragoste a acestui suflet nobil și mare, care nu mai trăește decât cu amintirile trecutului.

— **Uitare de sine.** Sub acest titlu citim în „Libertatea“ că preotul rom. ortodox Teodor Pușcaș, din comuna Bodia, a ieșit în ornate bisericești, sub poarta de triumf ridicată de dirigătorii comunali cu „Isten hozott“, întru întimpinarea episcopului ungar reformat din Cluj. Nomiul „Puskás“ și-a scos poporul și l-a înșiruit pe marginea drumului, iar el, preotul, a salutat pe episcopul reformat în limba ungurească.

„Isten hozott“, iar noi îți zicem românește: Dumnezeu să te ducă din mijlocul nostru, părinte!

— **Logodnă.** Dnul Ioan Albon funcționar la »Bihoreana« s'a logodit cu d-șoara Valeria Baba din Mociar. Dnul Albon și a răscumpărat anunțurile cu 12 cor. date fondului orfanilor în Blaj.

— **Din fondul Moldovei.** (Bucovina) i se scrie »Buciumului« revistă națională ce apare de curând în Câmpulungul moldovenesc: »Comuna noastră a contribuit la fondul jubilar pentru sprijinirea școlilor dela gimnaziul din Câmpulung cu 1000 cor. și deosebit a mai creat din incidentul jubileului de 60 de ani de domnie a M. Sale împăratului și un fond jubilar local de 1000 cor. anume pentru sprijinirea copiilor sărmani dela școlile populare de aici. În anul școlar trecut am avut trei școlari la gimnaziul din Câmpulung și trei școlari la școala de meserii din Câmpulung ș. a. la cursul dulgherilor, cari toți au absolvat bine cursul, și pentru anul școlar 1908/9 se pregătește iarăș vre-o 3 băieți să vie din nou la gimnaziu și vre-o 2 băieți la școala de lemnărit ș. a. la cercetarea cursului de zidărie în Câmpulung. Iubirea de școală se cunoaște în fundul Moldovei și din aceea că pe lângă o școală de 5 clase și una de 2 clase ce există deja, se mai deschide la 1 anmă încă o școală de 2 sau 3 clase în partea de jos a statului.

— **Dna Elena Teodorini în Italia.** Ziarul „Comœdia“ scrie în numărul său cel mai recent relativ la doamna Teodorini, marea noastră cântăreață.

„A fi elev al d-șei Teodorini est un titlu de glorie și e cheia de aur care deschide porțile tuturor teatrelor, deoarece marea artistă a lăsat în cariera italiană o amintire neștearsă despre arta sa minunată și despre incomparabilul său talent de tragediană lirică“.

— **În amintirea doamnei Oltea,** mama lui Ștefan cel Mare, Regele Carol a semnat decretul, prin care se hotărăște ca școala secundară de fete gradul al II-lea din Iași să poarte pe viitor numele de „Școala secundară Doamna Oltea“.

— **Starea de asediu în Buenos-Aires.** Ziarul Nacion publică o depeșă din Asomption (Paraguay), anunțând că s'a proclamat starea de asediu până la 30 Noemvrie din cauză că s'a descoperit o conspirațiune. S'au arestat mai mulți indivizi suspecti. Orașul este liniștit.

— **Accident de tren.** Trenul de marfă care venea ieri dela Budapesta spre Ersekújvár s'a ciocnit în gara din Rákospalota cu un tren de marfă. 40 de vagoane au fost sfărâmate. Mașinistul și conductorul de postă au fost răniți. Din pricina ciocnirii expresul Orient a plecat cu întârziere din Budapesta.

— **Ciuma în America.** Ciuma bubonică a izbucnit din nou la Caracas. Sunt multe cazuri mortale.

— **Holera într'o școală militară rusească.** În școala de războiu a infanteriei din Petersburg 29 elevi au căzut bolnavi de holeră noaptea trecută. Doi au și murit.

— **Inebunirea unei mari artiste.** Fosta societară a operei imperiale din Berlin Emmy Destinn, a inebunit. Medicii socotesc cu toate acestea că vor izbui să o lecuiască în curând.

— **Sănătatea țarinei.** Jurnalele rusești spun că țarina nefiind complet restabilită, va petrece iarna aceasta sau pe coasta de Azur în Franța sau în insula Wigt din Anglia.

— **Părul cărunț își redobândește culoarea primitivă primitivă prin apa „Arabela“,** care nu-i o vâpșea, nu murdărește și se aplică foarte simplu.

O sticlă 5 cor. De vânzare exclusiv numai la *Wachsmann Jenő és Tsa drogheric Szabadka.*

Economie.

Budapesta, 26 Septembrie 1908.

INCHEIEREA la 1 ORĂ și jum.:

Grâu pe Oct. 1908 (100 klg.)	22.78	22.80
Săcară pe Oct.	18.64	18.66
Cucuruz pe Malu	14.62	14.64
Ovăș pe Oct.	16.06	16.08

Prețul cerealelor după 100 klg. a fost următorul:

Grâu nou		
De Tisa — — — —	22 K.	80—23 K. 80 M.
Din comitatul Albei — —	22	> 60—23 > 50
De Pesta — — — —	22	> 60—23 > 50
Bănățenesc — — — —	22	> 80—23 > 80
De Bacica — — — —	22	> 80—23 > 70
Săcară — — — —	18	> 70—18 > 85
Orzul de nutreț, cvalit. I.	15	> 75—15 > 90
„ de cvalit. II.	15	> 40—15 > 65
Ovăș de „ I.	16	> 40—16 > 65
„ „ II.	15	> 80—16 > 30
Cucuruz vechiu — —	16	> 60—16 > 80
„ nou — — — —		> — — — —

Felurimi.

— **Un nou sistem de a ne exprima.** Un profesor de universitate american a imaginat un sistem în vorbire și în scriere, grație căruia calificativele vor fi înlocuite cu cifre. Așa bunăoară în loc să zici: Afară este cam frig, zici: Afară este frig 25, iar în loc de: afară este foarte frig, zici: afară este frig 75. Cifrele care servesc de grade de comparație sunt fixate dela 0 la 100.

— **Anul copșilor.** La 11 Septembrie st. n. 1908 Copșii (creștini din Egipt) încep anul 1901, cu luna Mascarem: Prin urmare era lor începe cu vre-o opt ani după a noastră. Era lor le-a hotărât-o Iulus Africanus și s'a întrebuințat întâu la creștinii din Egipt, iar în veacul al IV-lea au luat-o și cei din Abisinia. Inceputul erei noastre e greșit cu cinci sau șapte ani, al lor cu trespzece sau cincisprezece și anume în mai mult.

Lunile lor au câte 30 de zile; în anii visecși adăugesc 6 zile, în ceilalți 5, la sfârșit. Dar visecși sunt la ei acela cari împărțiți prin 4 dau rămășiță 3.

— **Prototipul lui Robinson.** S'a crezut până acuma că Defoe a scris pe Robinson Crusoe după întâmplările marinarului englez A. Selking. Un critic englez însă a descoperit că istoricul spaniol Garcilaso dela Vega a scris o robinsonadă cu 35 de ani înainte de Defoe (1688). Eroul acestuia e Pedor Serrano, care, după înecarea corăbiei sale, a stat 7 ani pe o insulă foarte mică. În cei din urmă 4 ani, a stat împreună cu alt naufragiat. Pe Serrano, la întoarcere, l-a primit Carol al V-lea și i-a făcut o penzie.

Poșta Administrației.

Dlul A. R. Rișgor. Noi epistoala D-tale am trimis-o la proprietarul moșiei. Îți va răspunde el.

Redactor responsabil Constantin Savu.
Editor proprietar George Nichin.

**Se caută
agenți**
pentru vinderea lozurilor. — Câștig lunar
200—500 coroane.

„Valuta Bank“ societate pe acții.
BUDAPEST V., Váci-körut 48 sz.

**Chiar dacă ar costa
multe parale**

tot ar tre-
bui să ce-
tească
toată lu-
mea com-
unicatul
scris în
limbă po-
porală, pe
care l-a
publicat
institutul
Elektro-
Vitalizer.
Fără a mai
cruța obo-
seala și
cheltuielile
resumează
pe baze
științifice
probleme
le funda-
mentale a
vindecării

prin electricitate și descrie pe cel mai ideal factor
al acesteia aparatul

„Electro-Vitalizer“

În Ungaria nu s'a dat până acum publicității o a-
semenea carte, de aceea atragem atențiunea ace-
lor care suferă de o slăbiciune generală a ner-
vilor, de slăbiciune sexuală, de insomnie, de du-
reri de cap, de dureri în spate, digestie defectuoasă,
anemie, paralizie și neuralgie să citească această
carte interesantă și vor învăța din ea multe lucruri
științifice.

Această carte o poate cîpăta oricine gratis
și port-franco, în plic închis, dacă se provoacă la
acest ziar și fără nici un obligament. Iar dacă ne
cercetează le arătăm cu plăcere modul nostru de
vindecare și le explicăm avantajele aparatului
Elektro-Vitalizer.

Inst. de consult. med. Elektro-Vitalizer
BUDAPEST, Károly-körut 2 félem.

Cupon pentru o carte gratuită.

Institutul de con-
sultații medicale „ELEKTRO-VITALIZER“

Budapest, Károly-körut 2, félemelet.

Vă rog să-mi trimiteți gratuit și port-franco în
plic închis opul despre

Model modern de vindecare cu electricitate.
pentru bărbați (volumul care nu-
dame (doriți trebuie șters.

Numele

Adresa

Un candidat de avocat

— cu praxă bună, —
află aplicare cu 1 Octombrie 1908 în can-
celaria avocatului Dr. OCTAVIAN VASU
din Făgăraș cu condițiuni favorabile.

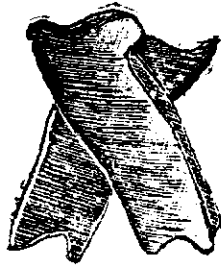
Fabricația cea mai bună de

PIELE

și de tălpi, fabricația proprie de partea
de sus a șhetelor, în asortimentul cel
mai mare, cu toată scumpetea se găsesc
cu prețurile cele mai ieftine
în magazinul de pele al lui

Gyöngy Sándor

BUDAPEST III., Tavasz u. 1

Distins cu diploma
de recunoștință
:: în anul 1904. ::

Catalogul ilu-
strat a prețu-
rilor gratuit.

Hai la spălat ca la horă
Fără teamă dragă soră
Căci de trudă la spălat
Săpunul Schicht ne a scăpat.

Puterea minunată intensivă de curătat a
săpunului Hirsch a lui SCHICHT
zace în modul cum e preparat și în ma-
terile curate din cari se compune!
Săpunul Hirsch a lui SCHICHT
cruță mâinile și albiturile! Cruță oboseala
și munca și apără sănătatea! Economisește
bani timp și lucră. 30,000 cor. garanție
pentru curățenie!

Dipl. de onoare Lovrin 1902. **SZUBOTHA SÁNDOR** Medalia de aur
pregător de odăjdii și adjuturi bisericești. Timișoara 1891.

Intemeiat la 1883 Telefon pentru comit. și eraș 498.
Liferantul excel. Sale episcop Dessewffy din Cenad.

TIMIȘOARA-CETATE
în colțul străzii Lovinics și Jenő főherceg vis-à-vis
de hotelul «Hungaria».

Recomandă magazinul său bogat în atențiunea
binevoitoare atât a preoților cât și a acelor, cari
voesc să cumpere pentru biserici capele, sau socie-
tăți de înmormântare

**odăjdii, steaguri, cruci
statue sau altfel de adjusturi bi-
sericești**

tot astfel marele său asortiment pentru materiale
necesare la formarea adjustărilor bisericești.

Pentru înfășăririle mele iau răspunderea
Servesc bucuros cu catalog ilustrat.

Magazie de articlii pentru biserici și preoți.

George Iancovici

ARAD, Forray utca 2 SZ.

Principiu:

Câștig puțin, circulație mare.

Au sosit noutățile de toamnă!

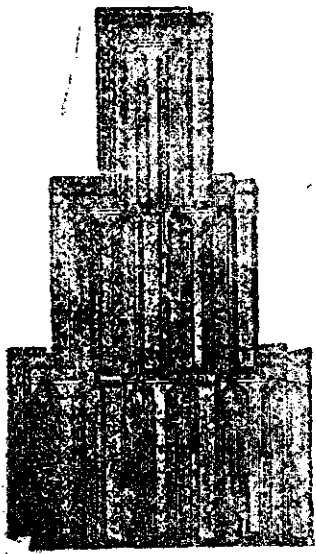
Aduc la cunoștința p. st. public că în
prăvălia mea s pot vedea următorii ar-
ticlii de curând sosiți:

Cumpărări nu sunt obligate.

Postavuri de costumuri en-
glezești colorate, flaneluri de
halaturi de lână și de erme-
lin, barcheturi, tenisuri.

Mătăsuri pentru bluze la
modă, asortiment bogat.

Albituri femeiești gata, pânză
de ață și pamut, șifoane. Co-
voare, perdele, fețe de pat și
de masă. și mulți alți articlii,
cari nu se pot toate înșiră.
Postavuri de reverenzi so-
site acum, brâuri preoțești
de culorile roșu, vânăt și
negru.

Fabricație de Nagyikinda
Tigle «Bohn» acoperitoare de
siguranță brevetate. Nr. 272.

BOHN M. és Társai

NAGYKIKINDA și ZSOMBOLYA

Reprezentant: în ARAD, Mittner József.

Cel mai vechiu, cel mai mare și cel mai bun depozit în
bransa aceasta de țiglării în toată Austro-Ungaria îl au

FABRICELE DE CĂRAMIZI „BOHN“

din Nagyikinda și Zsombolya

Fondat la 1864. — Referințele celea mai alese. — Fondat la 1864.

PRODUȚIA ANUALĂ DE 50 MILIOANE

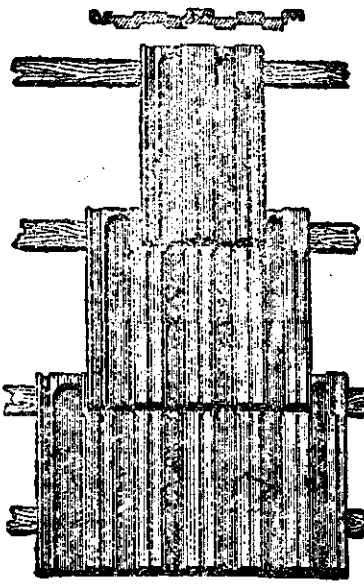
■ de țigle acoperitoare «BOHN», brevet regesc și cesar ■

în culoarea naturală roșie a OXIDULUI de fer sau culoarea cătranului.

FABRICAȚII: Țiglele «Bohn» acoperitoare, de siguranță, brevetate.

Acoperișul cel mai ieftin și cel mai frumos.

Preț-curente ilustrate și mostre se tri Eit gratuit și sculte de taxă.

Fabricație de Zsombolya
Tigle acoperitoare, de siguranță
cui e, brevetate Nr. 153.

Telefon 149. _____ Telefon 149.

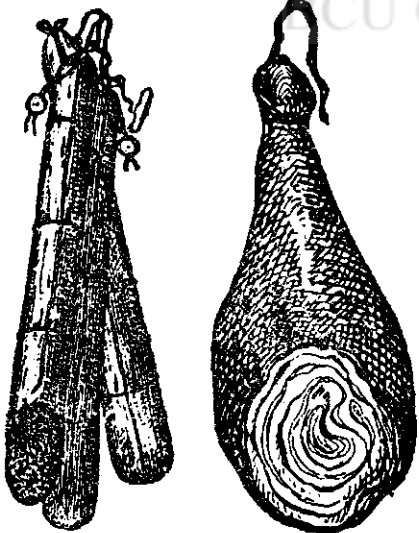
Telegram adr.: Lászlóczki, hentes.

Am oroare a aduce la cunoștința onor. public că în

fabrica noastră de cârnățarie

veche de 42 de ani

am introdus instalație electrică conform recerin-
țelor moderne și am instalat mașinile cele mai nouă
și mai moderne cu cari pregătim în cea mai mare
curățenie tot felul de articole de cârnățarie

precum: **șuncă**
(jambon), **slănină**
fină (Kaiserfleisch)
cu aiu **cârnași** și
alte cârnățarii. Pri-
mim și executăm
punctual comenzi,
atât loco cât și în
provincie. — Tot la
fabrica asta se găsește
și **slănină albă** și
afumată precum
și **unfură** (de
casă) **topită**.

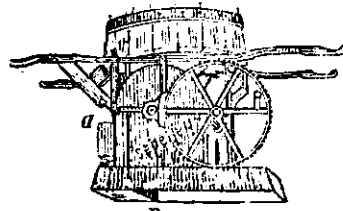
Cu stimă:

Frații Lászlóczki Kolozsvár
Mátyás király-tér 23.

Fabrica: în strada Kádár nr. 7.

Atelierul de mașini **Bittermann Pál** Budapesta, IX.
Lonyai utca 36.

»Haladás« cea mai perfectă mașină pentru storsul
strugurilor. Pe o ră storce 1400 kgr. struguri.

Zdrobește perfect boabele de
struguri și le scapă dep în des-
făcute de cotor în vasul de sub
ea, iar boabele necoapte dim-
preună cu cotorul le sorate se-
parat pe apertura »D«.

Prețul 200 coroane.

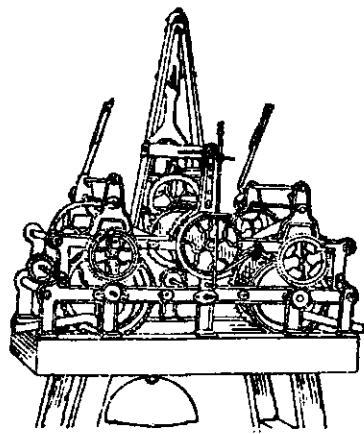
:: În atelierul meu se pot vedea ori și când. ::
Cu preț-curente și cu deslușiri servesc bucuros.

Iosif Grábner, Szombathely

Fabrică

Ciasornice de turn,
cari se trag tot la 8 zile,
pentru biserici, case co-
mune, castele și școli;
cu mecanismul cel mai bun
și mai nou și executare so-
lidă. Pentru preoți și e-
pitropi se dau și cu plă-
tirea în rate.

Trimit budget și pri-
mesc repararea ciasor-
nicelor de turn.

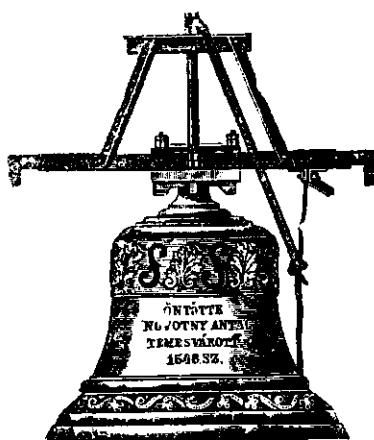
Premiat cu medalia cea mare la exp. milenară din Bpesta în 1896.

Turnătorie de clopote. Fabrica de scaune de fer pentru clopote, alu

ANTONIU NOVOTNY - TIMIȘOARA - FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea
de nou a clopotelor striccate, spre facerea de clopote întregi, armo-
nioase, pe garanție de ma mulți ani provăzute cu ajustări de fer
bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în ori-ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o lătura fiind astfel scutite de crepare.
Sunt recomanda- **CLOPOTELE GĂURITE** de dânsul in-
te cu deosebire **ventate** și pre-
miate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară
— ea violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai
adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât
cele de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 klg. este
egal în ton cu un clopot de 461 klg. patentat după sistemul vechiu.
Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sire stă-
tătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut
— ca și spre turnarea de toace de metal. Preț-curanturi ilustrate gratis.

Cele mai bune mașini de cusut de azi sunt

PFAFF

Mersul ușor fără șgomot. Ediție de gust.
Durabil tate fără seamăn. În întrebuințarea
cea mai estină, cea mai practică pentru
broderie artistică. Se pot căpăta în maga-
zinul lui

Hammer Vilmos

Maestru de electricitate

Arad, Szabadság-tér 7. Telefon 96.

